

значне скорочення періоду нагромадження первинного капіталу на розглянутих підприємствах МБК шляхом приватизації і роздержавлення, а в подальшому – через розподіл і перерозподіл цього капіталу. Це пов'язано з тим, що при нагромадженні раніше створеного ОК були не потрібні капіталовкладення для створення нового основного капіталу. Загалом, процес нагромадження капіталу підприємств МБК в Черкаській області характеризується деформаціями, основою яких є підпорядкування нагромадження переважно інтересам збагачення окремих фінансових груп та приватних осіб. Крім того, даний процес відбувається не в інтересах розвитку обробної промисловості та реалізації окремих соціальних завдань на рівні окремого машинобудівного підприємства. Сучасний економічний стан нагромадження ОК в обробній промисловості України вимагає поєднання аналізу статичної і динамічної рівноваги на основі теорії самоорганізації, оскільки ефективно функціонуюча система здатна змінити у процесі свого функціонування внутрішні взаємозв'язки, порядок і організацію, залежно від впливу на неї факторів, якщо вони не перевищують певні критичні для неї межі. Це стосується як руху до позитивних, так і до негативних змін.

Література

- 1.Амосов А. Планирование производственного аппарата / А. Амосов // Экономист.- 2000. – №8. -С. 31–42.
- 2.Бланк А. И. Управление активами и капиталом предприятия / А.И. Бланк.– К.: Ника-Центр Эльга, 2003. – 448 с.
- 3.Игнатовский П. А. Экономический потенциал и условия действительности хозяйственного механизма / П. А. Игнатовский // Плановое хозяйство. – 2002. – № 2. -С. 76 – 86.
- 4.Клоцвог Ф. Основного капитала стратегии управляемого развития / Ф. Клоцвог // Экономист.- 2004.– №9.- С. 56 – 63.
- 5.Національні заощадження та економічне зростання / За ред. Б.Є. Кваснюка. – К.: Ін-т економічного прогнозування, 2001. – С. 87 – 91.

658.562+331.101

*Тельнов А.С., д.е.н., професор,
Хмельницький національний університет*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ ПРАЦІ

Досягнення високої якості продукції пов'язане з розв'язанням широкого кола проблем, однією з яких є формування якості праці на основі активізації трудового потенціалу підприємства. Ця позиція пов'язана із зростанням ролі трудового потенціалу у забезпеченні результативних показників трудової діяльності, інтелектуалізацією праці, підвищенням її складності та інноваційності. Зростання вимог до якості праці диктує потребу у вивченні та систематизації факторів впливу на неї. На основі аналізу й оцінки факторів якості праці є можливість розробити заходи цілеспрямованого впливу на систему процесів виробництва з метою підвищення якості продукції відповідно до зростаючих вимог споживачів. Дослідженню питань управління якістю продукції, розробки методів її підвищення, визначенню сутності якості праці як одного з пріоритетних напрямів забезпечення якості продукції приділяється значна увага в сучасній науковій літературі. Так, слід відмітити роботу І.І. Грузнова та А.Н. Мищенко, в якій автори пропонують теоретико-методологічні та практичні основи класифікації інструментів формування, досягнення та підтримки якості продукції [1]. В.П. Кравченко досліджуючи напрямів управління якістю праці робочих на промислових підприємствах, обґрунтовує та систематизує фактори впливу на процес її формування, необхідний рівень яких забезпечується функціональними підрозділами підприємства. Автор робить висновок про те, що в останні роки через нестачу коштів, розпорошеність кваліфікованих кадрів та недостатню увагу до якості праці, деякі фактори на підприємствах не відповідають своїм вимогам [2]. Робота Н.М. Жовнір присвячена особливостям факторів формування якості праці в системі регіонального розвитку [3].

Однак слід зазначити, що в сучасних наукових дослідженнях недостатньо опрацьовані питання, пов'язані зі структурою факторів впливу на якість праці. З огляду на це виявлення, класифікація, аналіз й оцінка ступеня впливу різних факторів на якість праці є актуальними в сучасних умовах. Вивчення факторів необхідно, перш за все, з метою управління ними, а по-друге – для визначення напрямів управління якістю продукції.

Метою статті є обґрунтування концептуальних засад дослідження факторів, що впливають на якість праці.

Управління якістю продукції містить такі напрямки діяльності загального управління, які визначають політику у сфері якості, здійснюють планування, керування, забезпечення та поліпшення

якості продукції в межах діючої системи якості. В процесі забезпечення і поліпшення якості продукції обов'язковим заходом повинні бути визначення та систематизація факторів, що здійснюють вплив на якість праці. Така систематизація факторів є підставою для прийняття рішень щодо підвищення рівня якості продукції промислових підприємств на основі формування якості праці. Управління якістю продукції здійснюється шляхом цілеспрямованого впливу на ті фактори якості праці, які є найбільш значимими і динамічними в сучасних економічних умовах.

Рівень якості праці значною мірою визначається впливом зовнішніх умов або факторів, які самі по собі не визначають суть праці, але можуть впливати на неї. Можна сказати, що якість праці є результатом дії системи факторів і причин, які складають трудовий процес. Послідовність вивчення факторів, що здійснюють вплив на якість праці, показана на рис. 1.

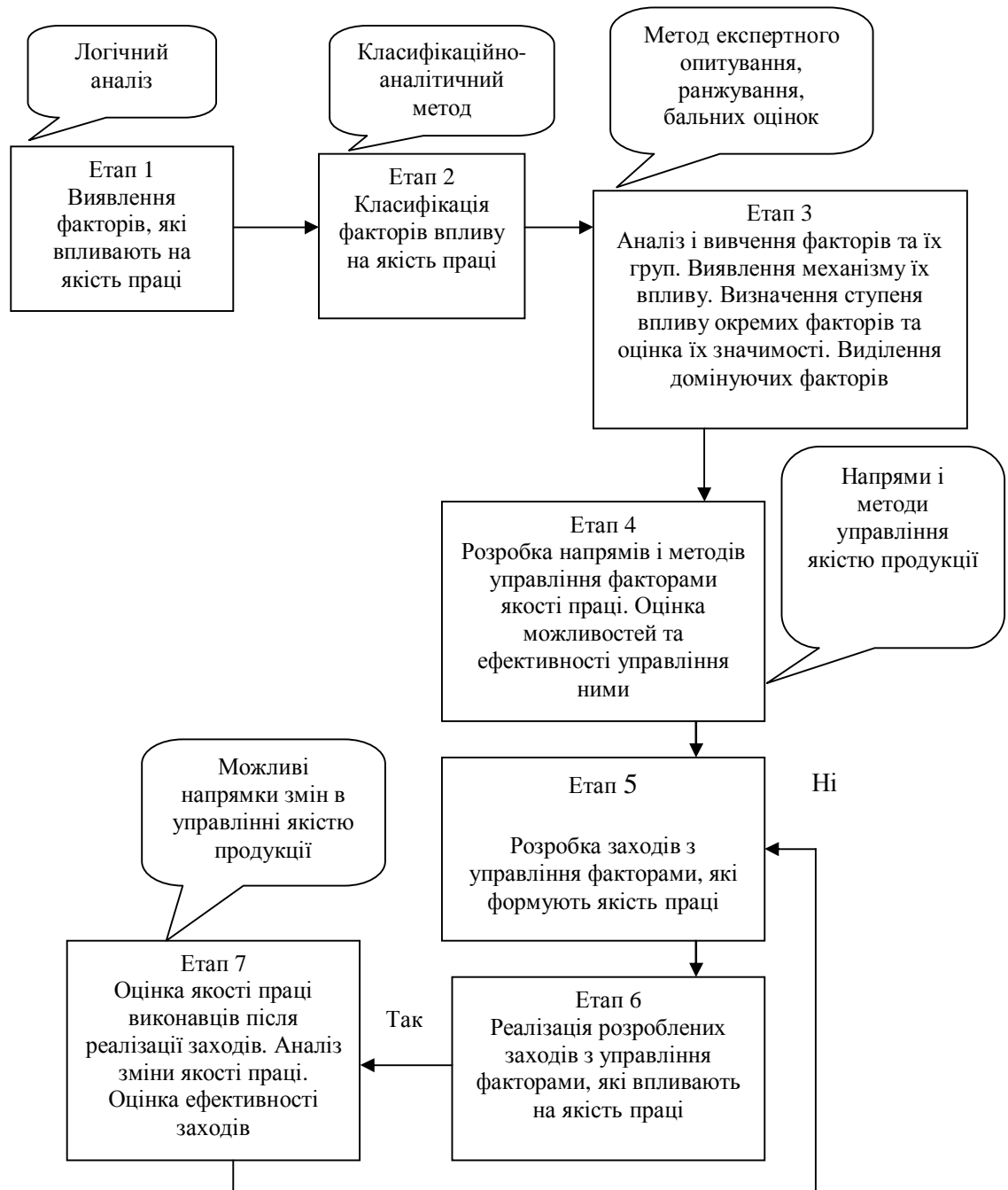

Рис. 1. Послідовність дослідження факторів, що здійснюють вплив на якість праці

Першим етапом у вивченні факторів якості праці є їх виявлення за допомогою методу логічного аналізу, другим – класифікація факторів впливу на якість праці на основі класифікаційно-аналітичного методу.

Третій етап – аналіз факторів та їх груп, визначення ступеня впливу на якість праці, оцінка відносної значимості та визначення найвпливовіших факторів. При цьому найбільш доцільним є застосування методу наукового прогнозування на основі залучення групи експертів, їх опитування, ранжування факторів, визначення бальних оцінок – для отримання статистичних значень факторів якості праці.

Четвертий етап вивчення факторів полягає в оцінці реальних можливостей та ефективності управління ними, в процесі якого визначаються напрями і методи управління якістю продукції. П'ятий етап передбачає розробку заходів впливу на виявлені фактори, шостий – безпосередню реалізацію розроблених заходів з управління факторами, які впливають на якість праці. На сьомому етапі здійснюється оцінка якості праці виконавців після реалізації намічених заходів, на основі якої аналізуються причини зміни якості праці та проводиться загальна оцінка ефективності заходів. На цьому етапі намічаються можливі напрями змін в управлінні якістю продукції у випадку виявлення погіршення якості праці. В результаті виявлення відхилень у рівні якості праці персоналу необхідно повернутись до п'ятого етапу, в процесі якого слід скоригувати розроблені заходи з метою удосконалення управління факторами якості праці.

У конкретних виробничих умовах ступінь впливу будь-якого фактора на якість праці може змінюватись, тому в залежності від динаміки цих змін необхідно застосовувати заходи, які спрямовані на зменшення або усунення негативних впливів тих чи інших факторів. Через те для реалізації конкретних заходів з метою формування високої якості праці слід проводити кваліметричну оцінку ступеня впливу різних факторів.

Класифікаційними ознаками виділення факторів впливу на якість праці можуть бути:

суб'єктивна належність (фактори, які залежать від підприємства та фактори, які залежать від працівників);

елементи способу виробництва (фактори, які залежать від розвитку продуктивних сил та фактори, які залежать від розвитку соціально-трудова відносин);

стадії створення і експлуатації виробів (фактори, які діють на стадіях проектування, виробництва і експлуатації);

сфера дії (макроекономічні та мікроекономічні);

елементи виробничого процесу (фактори, які впливають на якість предметів і засобів праці і безпосередньо на особистісний фактор виробництва);

зміст факторів (організаційні, економічні, соціальні, технічні, інформаційні, фактори якості трудового потенціалу);

характер їх дії (об'єктивні і суб'єктивні).

Слід зазначити, що яким би чином не здійснювалось групування факторів, які б критерії та принципи не використовувались при цьому, важко охопити всю сукупність факторів, врахувати ступінь важливості, характер і вплив кожного з них на зміни, які відбуваються в якості праці.

Як критерій виділення факторів впливу на якість праці нами пропонується їх класифікація в залежності від сфери їх дії або прояву. За цією ознакою усі фактори впливу на якість праці поділяються на макроекономічні та мікроекономічні (рис. 2).

Так, до макроекономічних факторів належать: дієвість законодавства України в області регулювання якості, особливості процесів глобалізації в економіці, стан національної економіки, розвиток науково-технічного прогресу, технологічний та інноваційний розвиток економіки України, розвиток ринку праці, соціально-економічна політика держави.

До внутрішніх факторів, які впливають на якість праці, за ознакою змісту самих факторів належать технічні, організаційні, економічні, інформаційні, соціальні, якості трудового потенціалу [4]. Оскільки значна увага нами приділяється соціальним характеристикам якості праці, внутрішні фактори за характером їх дії поділено на об'єктивні та суб'єктивні, кожна з яких має підгрупи. Цей поділ у деякій мірі відносний, оскільки фактори, які належать до підгруп, тісно взаємопов'язані і не завжди можна чітко визначити, до якої групи вони належать. Головну увагу при групуванні факторів впливу на якість праці приділено внутрішнім факторам, які діють на рівні підприємства, та виділенні серед них об'єктивних факторів (технічні, організаційні, економічні, соціальні, інформаційні) і суб'єктивних – факторів якості трудового потенціалу.

На відміну від існуючих, запропонована автором класифікація факторів якості праці містить фактори, що характеризують якість трудового потенціалу, яка складається з особистих та професійних якостей. В існуючій літературі вони характеризуються за групою соціальних факторів. Виділення цього виду факторів є особливо значимим в управлінні якістю продукції, оскільки основні причини дефектів праці пов'язані з неефективною та неякісною працею виконавців.

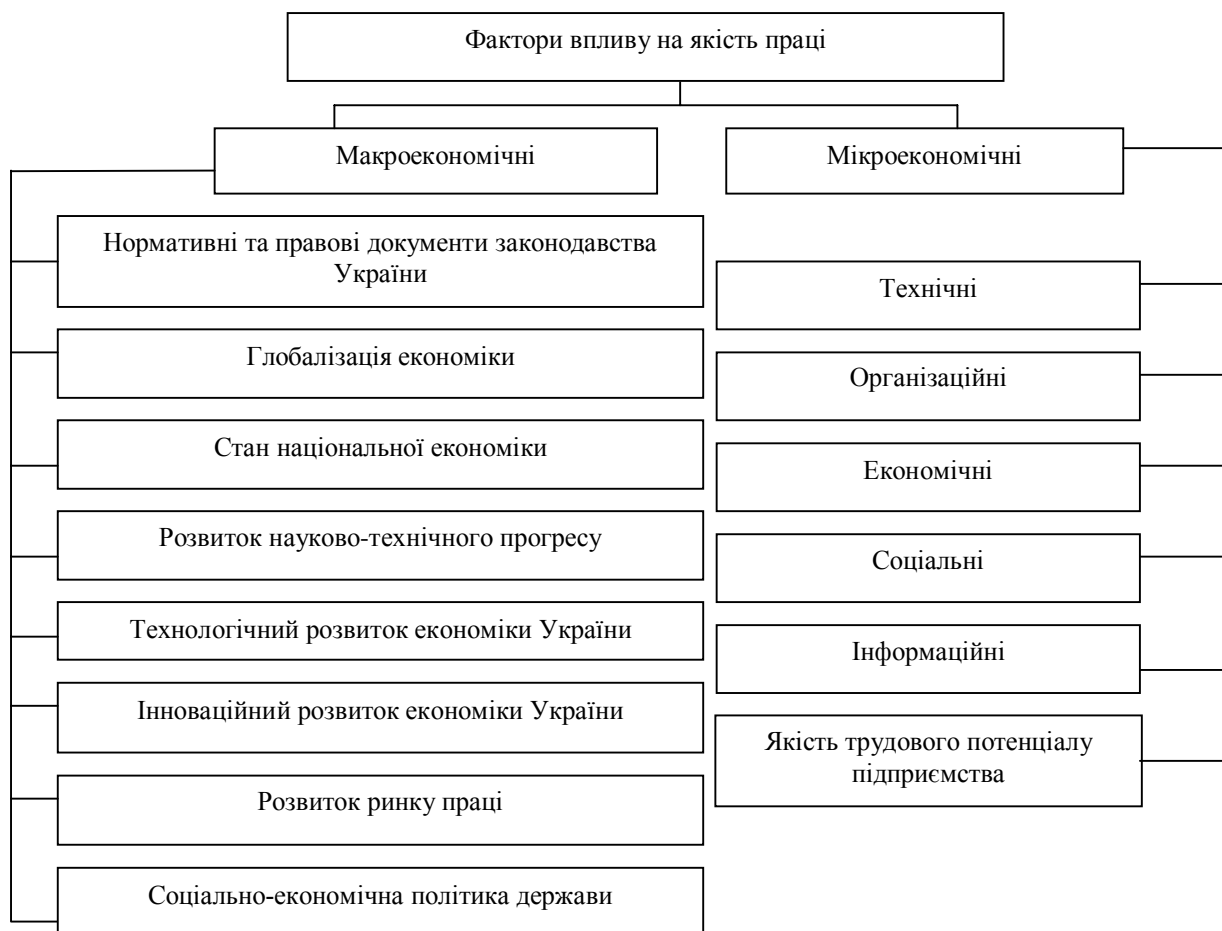

Рис. 2. Класифікація факторів впливу на якість праці за сферою дії

Формування якості праці персоналу підприємств слід розглядати як один з головних інструментів управління якістю продукції. Від високої якості праці залежить кінцевий результат діяльності підприємства, покращення його конкурентних позицій, стабільне функціонування та динамічний розвиток. З урахуванням цього головною метою політики якості підприємства є забезпечення якості продукції на основі використання сучасних прогресивних методів формування якості праці. Необхідність забезпечення ефективного управління якістю продукції висунула завдання розробки класифікації факторів та методів кількісної оцінки їх впливу на якість праці. Точна кількісна оцінка впливу конкретних факторів дозволяє розробити цілеспрямовані та ефективні заходи з управління якістю продукції промислових підприємств. Фактори якості праці систематизовані нами на базі сформульованих вимог до їх складу, структури та упорядковані за пропонуваними критеріями. Їх застосування дало змогу поділити фактори якості праці на макроекономічні та мікроекономічні – як об’єктивні та суб’єктивні. Запропоновані підходи мають практичне значення та можуть бути використані в управлінні якістю продукції промислових підприємств.

Література

1. Грузнов И.И. Классификация инструментов формирования, достижения и поддержания качества продукции / И.И. Грузнов, А.Н. Мищенко // Труды Одесского политехнического университета. – Одесса, 2006. – Вип. 1. – С. 135–139.
2. Кравченко В.П. Управление качеством труда рабочих на промышленных предприятиях // Научные труды Кировоградского государственного технического университета : сб. науч. работ / В.П. Кравченко. – Кировоград, 2004. – Вип. 5, ч. 1. – С. 341–348.
3. Жовнір Н.М. Экономическая сущность качества труда и ее реализация на региональном уровне / Н.М. Жовнір // Экономика і регіон. – 2009. – №2(21). – С. 119-124.
4. Тельнов А.С. Разработка структуры влияния факторов на качество труда / А. С. Тельнов // Экономист. – 2007. – №3. – С. 26–28.